

Sport az ókori Rómában

Gedeon Magdolna:
Az antik Róma sportjoga

Novotni Kiadó, Miskolc, 2005.
ISBN 963 9360 32 5

Dr. Gedeon Magdolna miskolci római jogász monográfiája hiánypótló mű, korábban ugyanis a római játékok jogi szabályozásával egyetlen összefoglaló munka sem foglalkozott. A szerző kutatásai a város alapításától a Nyugat-Római Birodalom bukásáig tartó időszak Róma városában rendezett szervezett, versenyszerű játékokra, azaz antik római „sporteseményeire” terjed ki. A sportjog napjainkban sem egységes jogág, hanem különféle anyagi és eljárásjogi törvények és rendeletek összessége, amelyet csak közös tárgya a sport fog össze. Az ókori Rómában is sokféle szabály vonatkozott a sportrendezvényekre, ezek között találunk a játékokra vonatkozó vallási szabályzatokat, a sportolók jogállására vonatkozó rendelkezéseket, a játékok szervezésével, lebonyolításával kapcsolatos eljárásjogi szabályokat is. A tárgyalt könyv erénye, hogy az egyes római játékokra vonatkozó szabályozásokat összehasonlítja napjaink hasonló sportversenyeire vonatkozó jogszabályokkal, így a szerző e téren is többszörösen bizonyítja a római jog továbbélését.

Az első fejezet bemutatja az egyes sportrendezvények és szervezésük fejlődését a királyok korától a császárkorig. E fejezet tárgyalja a játékok két fajtáját, a korai köztársaságkorra jellemző egyéni fogadalmából Iuppiter tiszteletére tartott fogadalmi játékokat (*ludi votivi*) és a magisztrátusok által évente rendezett nyilvános játékokat (*ludi publici*). E fejezet külön teret szentel a játékok megrendezésével kapcsolatos szakrális feladatoknak is. Itt esik szó a gladiátorjátékok kialakulásáról, az ünnepek, így az ünnepi játékok számának növekedéséről, és a játékoknak politikai korteskedés céljára való felhasználásáról. A második fejezet a sportrendezvények állami támogatásának pénzügyi rendszerével foglalkozott. A rendezvényeket általában a római állam finanszírozta, a köztársaság idején s magisztrátusok, később a császári hivatalnokok feladata volt az anyagiak előteremtése.

A következő rész a sportolók jogállásával foglalkozik. Meg kell említeni, hogy e jogszabályok kizárólag a sportot önként, szabad elhatározásból választó szabad római polgárokra vonatkoznak. Rómában többféle sportrendezvényt tartottak, ezek közül a három legismertebb e műben is tárgyalt a Görögországból származó atlétikai és nehéztatlétikai (birkózás, ökölvívás) versenyek, a kocsiversenyek, és a gladiatori játékok. Az egyes játékokban résztvevő sportolók jogállása elkülönült egymástól. Az atléták, amennyiben szabad római polgárok voltak, teljes jogképességgel rendelkeztek. Miután többségük szegény volt, pénzkölcsönt vettek fel, melyet csak akkor kellett visszafizetniük, ha győztek, s erre díjazást kaptak. E formáció hasonlít a mai sportolók szponzori szerződéseire. A kocsihajtók többsége rabszolga volt, a szabad fogathajtók azonban, miután díjat az atlétákhoz hasonlóan csak győzelmük esetén kaptak, ezért nem estek a jogképességet korlátozó infámia körébe, hanem teljes jogképességgel rendelkeztek. Más volt a

helyzet azon római polgárok esetében, akik gladiátorok álltak. Az auctoratusok, azaz a hivatásos szabad gladiátorok rendszeres fizetést kaptak tevékenységükért, s játékjogukat az ókori játékosügynök lanista szabadon adhatta-vehette. A hivatásos gladiátorok infámisnak számítottak, ezért jogügyleteikben korlátozva voltak. Ezt követően tárgyalja a szerző a sportesemények jogkövetkezményeit, valamint az ókori játékokon előforduló sportszerűtlenség eseteit.

A negyedik fejezet a sportszervezetekkel foglalkozik. Az atléták helyi és birodalmi szinten a mai sportági szövetségeknek megfelelő egyesületekbe tömörültek. A kocsiversenyek költségesek voltak, ezért a fogathajtók factiókba tömörültek, amelyek a versenyhez szükséges felszerelések beszerzéséről gondoskodtak. A factiókat színnel jelölték, s a versenyzők át is igazolhattak. A római kori factiók leginkább a Formula 1-es „istálló”-ban élnek tovább. A gladiátorok közt azok, akik nem voltak rabszolgák, a mai egyesületeknek és vállalkozásnak megfelelő tömörüléseket is alkottak.

Az ötödik fejezet a sportrendezvényekkel foglalkozik. Itt szó esik a rendezvények napjáról, az ókori sportlétesítményekről (*circus*, *amfiteátrum*), a rendezvények irányításáról. E fejezet egyik legérdekesebb része a versenyzők részvételének biztosításával foglalkozik. Nem véletlenül nevezik a profi sportolókat, így a legnevesebb klubokban játszó labdarúgókat napjaink gladiátorainak. Az auctoratusnak nevezett szabad gladiátorok játékjogát a lanisták ugyanúgy áruba bocsátották, ahogy a labdarúgókat drága pénzért igazolják a mai klubok ügynökök közreműködésével. Itt esik szó a vadállatok beszerzéséről, és költséges szállításáról, a mai tombolajegyekre emlékeztető tesserák nézőtérén történő szétszórásáról, és a sportrendezvények biztonságáról, a verekedések megakadályozásáról. Végül szó esik a sportversenyek közönségéről, a nézők öltözetére, ülésrendjére, engedélyezett és tiltott sportfogadására, a gladiátor számára való kegyelem kérésére és más jogilag releváns cselekményeire tekintettel. A mű zárófejezete a római sportesemények megszűnésének körülményeivel foglalkozik.

Gedeon Magdolna *Az antik Róma sportjoga* című hézagpótló, tudományos igényességgel készült, ugyanakkor érdekes szakkönyve bátran ajánlható nemcsak a római jogászoknak, jogtörténészeknek, de a napjaink sportjogával foglalkozóknak, s bárki-nek akit akár az ókori kocsiversenyek és gladiatori játékok, akár napjaink sportversenyei érdekelnek.

Magyar Attila István